

radi tega pa nastanejo tam novi žarki, imenovani rentgenovi žarki (R 5). Ti žarki gredo od poševnega zrcala skozi steklo in imajo to lastnost, da prodrejo lahko veliko neprozornih teles, kakor les, usnje, papir in tudi meso in kožo našega telesa. Žarki so za naše oko nevidni; če pa zadenejo tole motno ploščo, ki je prepojena z neko posebno tekočino, pa zažarijo. Če vtaknemo torej med ploščo in cevko roko, nastane na zaslonjalu senčna slika, kajti na njem zažarijo samo tista mesta, katera zadenejo ti žarki. Ker pa kosti teh žarkov ne propuščajo, ostanejo za njimi mesta plošče temna. — Sedaj ti je gotovo vse jasno?« »Da,« odvrne Peterček, »samo tega še ne vem, zakaj se ti žarki imenujejo rentgenovi žarki.« »To je pa prav preprosto,« mu reče zdravnik, »te žarke je namreč odkril švicarski fizik Viljem Röntgen leta 1895. Njemu na čast so potem imenovali žarke, ki jih je sam imenoval x žarke, Röntgenove žarke. Tako počaščenje izumitelja je bilo popolnoma upravičeno, kajti ta iznajdba je pravi blagoslov za človeštvo. Koliko skritih bolezní so že našli s tem aparatom; sam si videl, kako hitro sem lahko pregledal tvojo roko!«

Peterček se je zahvalil prijaznemu zdravniku za njegovo pojasnilo in je vesel hitel domov povedat mamiči o izidu preiskave in o čudežnem aparatu.

Čudežna skrinjica.

(Ruska pravljica.)

Anjuta Smirnov je bila doma v prijaznem in lepem mestu Novgorodu. Takrat je vladal Rusiji car Ivan Grozni. Anjutin oče Pjotr je bil premožen trgovec s kožuhovino. Njegova zidana hiša je bila ena najlepših v celem mestu.

Pjotr je oboževal svojo edinko in vsak večer, ko se je vrnil iz trgovine, je sédel k zibki, v kateri je ležala mala Anjuta. Prijel jo je za ročico in božal vsak prstek posebej, rekoč:

»Sraka je prinesla kaše palcu, kazalcu, sredincu, prstancu... ,Grdi lenuh,‘ je dejala, ko je bil na vrsti mezinec, ,pojdi iskat mrzle vode, vroče vode, vrele vode!‘«

In Pjotr je zgečkal Anjutko na dlani in po komolcu in se smejal od vsega srca in smejala se je hčerka, dokler ni prišla mama, ki jo je prekrizala na čelo, na usta in na prsi in izmolila z njo večerno molitvico.

Ko je imela deklica sedem let, jo je učila Katja, stara mamičina pestunja, prestí in tkati. Dijakon (duhovnik) notrdamske cerkve jo je vadil abecede po veliki knjigi z rdečimi platnicami in v kratkem času je znala Anjuta gladko čitati. Poleti je čitala mamiči na vrtu, obraslem od duhtečega bezga, pozimi pa v sobi, medtem ko je mamiča vezla zlate rože v tenko platno, Katja pa je predla ob peči. Če je prišel očka preje kakor po navadi domov, se je že na pragu razveselil lepe slike, ki se mu je nudila, objel in poljubil je svojo edinko, ki mu je pritekla naproti, in ji božal zlate kodre. Nenadna mamičina smrt pa je napravila konec srečnemu družinskemu življenju. Pjotr

je bil neutolažljiv, za teden dni se je zaprl v sobo in jokal, ves mesec ni spregovoril z nikomur. V cerkvi so se brale maše za dušo zlate mamice. Končno je začel zopet zahajati v trgovino in opravljati svoje posle.

Nekega dne (Anjuta je bila takrat že v petnajstem letu) je poklical k sebi Katjo in ji dejal:

»Jutri potujem v tujino. Krištof, moj prvi sotrudnik, bo ta čas prevzel posle v trgovini. Tebi izročam svojo edinko. Čez leto dni, če Bog da, se povrnem.«

Ko je preteklo šest mesecev, je javil Krištof Katji, da je trgovina propadla, da so blagajne prazne in da bosta hiša in vrt prodana na dražbi. Anjuti ostane poslej samo mala kočica, dve uri oddaljena od mesta.

Povrh vse nesreče je prišla še vest, da se je ladja, na kateri se je oče vračal v Rusijo, v hudih viharjih potopila.

* * *

Anjutina kočica je bila nizka, temna in zakajena. Zidovje je imelo več razpoklin, ki so propuščale veter in mraz. Edina oprava je bila stara miza in dolga lesena klop ob zidu. Katja in njena varovanka sta predli brez počitka od jutra do večera. Anjuta je v mestu prodajala platno, toda kupci so bili redki, in le pregosto je legla k počitku brez večerje. Poleti je bilo življenje nekoliko prijetneje, a ko je prišla druga zima, odkar sta živeli v koči, sta morali trpeti mnogo mraza in lakote. Na Svečnico je Katja zbolela in Anjuta se je morala sama boriti za vsakdanji kruhek.

»Zakaj delam in trpim,« je vzdihovala, »bolje je hitro umreti, kakor pa dan za dnem prenašati glad in mraz.«

»Čim večje je trpljenje, tem bližji je Bog,« jo je strogo zavrnila stara Katja.

Deklica si je obrisala solze, vzela platno in se zopet napotila v mesto. »Če ne prodam danes platna,« je dejala, »bova z njim pogrnili najin mrtvaški oder.«

Zunaj je bil srdit mraz, da je škripalo pod nogami, na laseh in obrvih se ji je delalo ivje. V mestu je povsod ponujala platno, toda nihče ga ni kupil. Ko se je večerilo, se je obupana vračala domov.

Mraz je naraščal, ledena burja je brila v obraz. Anjuta se je tesno zavijala v svoj tenki, raztrgani plašč, ozeble noge so jo bolele pri vsaki stopinji. Čez uro hoda je onemogla. Sedla je v sneg in se naslonila ob deblo stare smreke. Zaman se je borila proti spancu: Z zadnjim naporom je ponavljala molitvice, ki so ji prihajale na um.

Nenadoma se ji je zazdelo, da ji blagodejna toplota segreva premrle ude. Odprla je oči in zagledala lepo gospo, obsejano od ne navadne svetlobe. Prikazen se ji je smehljaje približevala. V rokah je držala svetlo skrinjico.

»Ljubi otrok,« je nagovorila Anjuto, »čula sem tvoje vroče molitvice. Poglej to skrinjico. Vsebuje zaklad, ki ti bo dal srečo in bogastvo. Podarim ti jo, a ne odpri je prej kakor v zadnji sili, če sta ves tvoj trud in delo zaman; sicer izgubi moje darilo svojo moč. Če pa najdeš srečo, preden si se zatekla k skrinjici, mi jo boš morala vrniti, ne da bi jo odprla.« Po teh besedah ji je tuja lepa gospa izročila zaklad, nato pa je izginila v megli.

* * *

Od tega dneva dalje se je življenje v koči popolnoma izpremenilo. Misel na zaklad, še bolj pa spomin na lepo gospo, ki jo je rešila bedne smrti v snegu, sta Anjuti pomagla, da je rada prenašala dnevne skrbi.

Prišla je pomlad in z njo toplo solnce. Obudilo je življenje tisočim cvetkam in nebroj ptičic je žgolelo na zelenem drevju krog kočice. Katji se je nenadoma povrnilo zdravje in dan za dnem je Anjuta hodila v mesto in vedno prodala vse platno, kar ga je prinesla s seboj.

»Oh, nikoli ne bom izvedela, kaj je v skrinjici,« je večkrat vzdihovala Anjuta.

Katja pa ji je odgovorila: »Čim več stvari na svetu izveš, tem preje se postaraš.«

Dobivali sta vedno več naročil iz mesta. Anjuti ni bilo treba več vsak dan hoditi tako daleč, ker so se kupci sami pripeljali k njej ter kupili več platna kolikor ga je mogla nesti sama v mesto. Včasih je lahko ostala ves teden doma. Kočica je postala kmalu premajhna za kupce in trgovino in ker sta prihranili že precej denarja, si je Anjuta zopet kupila očetovo hišo z lepim vrtom. Kdo popiše veselje srečnega dekleta in njene stare pestunje, ko sta se po dveletnem bivanju v vlažni koči zopet selili v bivši lepi dom!

Ko je nekega dne šetala Anjuta po domačem vrtu, spominjaje se drage mamice in ljubega očeta, je stopil k ograji postaven mož zagorelih lic. Odprl je vrata, kakor da mu je vrt dobro znan, stopil k Anjuti, da ga je dobro videla v obraz in trenutek nato je padla ljubemu očetu krog vratu. Ni se namreč nahajal takrat na oni ladji, o kateri je prišla vest, da se je potopila. Ostal je bil v tujini, kjer

je našel srečo, zdaj pa se je vrnil bogat mož k svoji edinki, srečen, da jo je našel živo in zdravo.

Naslednjega dne je vzela Anjuta skrinjico in jo nesla k onemu drevesu ob cesti, kjer je nekoč prosila za smrt. Zdelo se ji je, da še nikoli ni bila pomlad tako mila in topla kakor takrat. Lahen jutranji vetrič ji je poljubljal čelo, v ušesih ji je šumelo, kakor da bi čula daljno zvonjenje srebrnih zvonov, ki je postajalo tem slajše, čim bliže je bila usodnemu drevesu. Ko je končno dospela na cilj, je pobožno pokleknila, rekoč:

»Preljuba gospa, vračam ti tvoj zaklad. Prinašam ti z njim iskreno zahvalo vsega svojega srca in vsega svojega življenja.«

Nato je vstala, hoteč oditi, a nenadoma je zaslišala glas: »Odpri skrinjico!«

S tresočo roko je privzdignila pokrovček — skrinjica je bila prazna. (V. Š.)

MANICA KOMANOVA:

Nalogo je prepisal.

Ni bil napačen ta Mihčev Jakec, res ne. Sicer ni bil izmed najboljših učencev, toda za silo je že šlo in ob sklepu šolskega leta se je doslej še vedno srečno »prerinil«. Tudi drugače je bil miren in ubogljiv deček. Pritožbe ni bilo nikoli čezenj, zato sta bila z gospodom učiteljem precej dobra prijatelja.

Na domačo šolsko nalogo ni pozabil nikoli. Pač — samo enkrat — kako bi rekli, napravil jo je, a po nekakem krivem potu. Pa mu je bila hitro kazen za petami. Le čujte!

Neko popoldne po šolskem pouku se je Jakec na privoljenje svoje matere odpravil v bližnji gozd, da nabere lonček borovnic. Ker je bil uren pri tem delu, je bil lonček kaj hitro poln. Že se je zaobrnil proti domu, dobro vedoč, da mora še tisti dan izgotoviti domačo nalogo. Pa je prilika nanesla, da je Jakec mimogrede naletel na svojega očeta, ki je kosil steljo. Pohitel je k njemu in mu ponudil borovnic.

»Če daš meni, kaj boš pa materi nesel,« je smehljaje vprašal oče in obenem že nastavljal klobuk.

»Bom drugih nabral,« je rekel Jakec in stresel v očetov klobuk dobro polovico sladkega sadu.

»Dobro,« je prikimal oče. »Ampak drži se tu v bližini, da te lahko priključem. Greva potem skupaj domov.«

In Jakec je že izginil med borovci...

Res sta šla potem z očetom skupaj proti domu. Bilo je že precej pozno. Tedaj se je Jakec spomnil, da še nima naloge, in kar ustrašil se je. Sicer bi jo bil zvečer že še napravil, toda od očeta kakor tudi od gospoda učitelja je večkrat čul, da luč ni dobra za oči. Poleg tega je bil pa tudi precej truden. Pa je sklenil sam pri sebi:

»Naloga pride na vrsto itak šele jutri popoldne. Jaz pa ostanem jutri čez opoldan v šoli in tedaj prav lahko in v miru vse izgotovim.«